

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden laamanni

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneista rikoksista

KANTELU

Helsingin hovioikeus lähetti 18.10.2023 oikeuskanslerille tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n mukaisen ilmoituksen, jonka mukaan Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus oli 5.4.2023 asiassa dnro R 22/2018 antamallaan tuomiolla 23/114264 tuominnut kaksi vastaajaa rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneista rikoksista.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toimineen kärjätuomarin 31.5.2024 antaman ja kärjäoikeuden 20.8.2024 oikeuskanslerinvirastoon toimittaman selvityksen mukaan asiassa oli tapahtunut virhe, kun hän oli epähuomiossa tuominnut vastaajat vanhentuneista teoista rangaistukseen.

RATKAISU

Kärjäoikeus oli lukenut vastaaja A:n syyksi kohdassa 3 rattijuopumuksen, kohdassa 4 kuluneuvon kuljettamisen oikeudetta ja kohdassa 5 huumausaineen käyttörikoksen. Kärjäoikeus on tuominnut vastaajan mainituista rikoksista sekä 30 muusta hänen syykseen luetusta rikoksesta yhteiseen 6 kuukauden vankeusrangaistukseen.

Kärjäoikeus oli lukenut vastaaja B:n syyksi syytekohtassa 2 huumausaineen käyttörikoksen. Kärjäoikeuden tuomio on B:n osalta jäänyt lainvoimaiseksi. Aikaisempi tuomio on katsottu B:n

osalta riittäväksi seuraamukseksi, joten B ei ole joutunut perusteettomasti suorittamaan rangaistusta.

Rattijuopumuksesta, kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta tai huumausaineen käyttörikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai kuusi kuukautta vankeutta.

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko.

Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Syytekohtien 3-5 teot on tehty 8.12.2020. Kohtia 3-5 koskeva haaste on annettu tiedoksi 9.12.2022. Syytekohtassa 2 tarkoitettu teko on tehty 12.11.2020 ja haaste on annettu 15.11.2022. Syyteoikeus kaikkien kyseisten kohtien osalta oli siten vanhentunut.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Arviointi

Helsingin hovioikeus on oikeuskanslerinvirastoon toimittamassaan ilmoituksessa todennut asiassa 25.9.2023 antamallaan, hovioikeuden ilmoituksen liitteenä olleella tuomiolla hylänneensä syytteen A:han kohdistuvilta osin kohdissa 3-5 vanhentuneena ja alentaneensa yhteisen rangaistuksen keston viiteen kuukauteen sekä vapauttaneensa vastaajan velvollisuudesta korvata päihdetutkimuskustannukset kohdassa 3. Käräjäoikeuden tuomio on B:n osalta syytekohtassa 2 jäänyt lainvoimaiseksi. Aikaisempi tuomio on katsottu B:n osalta riittäväksi seuraamukseksi, joten B ei ole joutunut perusteettomasti suorittamaan rangaistusta.

Käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt asiassa vastaajien syyksi lukemansa edellä yksilöityjen rikosten olleen vanhentuneen ja asiassa epähuomiossa tapahtuneen virheen. Koska syyteoikeus kyseisistä rikoksista oli vanhentunut, ei tekoja olisi saanut lukea vastaajien syyksi eikä vastaajia olisi saanut tuomita teosta rangaistukseen. Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan vastaajat vanhentuneista teoista.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraatkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe saattaa edellä todetun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on todennut sen ratkaisukäytännöstä ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista (KKO 2022:31, kohta 8; KKO 2020:78, kohta 19).

Tapauksissa, joissa virheestä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseurauksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena, on tuomarin menettelyä pidetty oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäisenä. Vakiintuneen seuraamuskäytännön mukaan kärjätuomarille on tällöin annettu virheestä huomautus.

Kärjätuomarin virheestä ei käytettävissäni olevien tietojen mukaan ole aiheutunut vahinkoa asian vastaajille.

Kun kärjätuomarin menettely edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei minulla ole ollut syytä epäillä hänen syyllistyneen rikokseen. Olen kerrotun vuoksi tutkinut hänen menettelyään vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti lukiessaan kahden vastaajan syyksi syyteoikeudeltaan vanhentuneet rikokset.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menettelystään. Pyydän saattamaan toimenpiteeni käräjätuomarin tietoon.

Olen 1.10.2024 korkeimmalle oikeudelle osoittamallani hakemuksella hakenut kyseessä olevan Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomion purkamista oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 4 kohdan nojalla siltä osin kuin vastaaja B:n syyksi on kerrotuin tavoin luettu rikos, jonka syyte-oikeus oli vanhentunut.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneelle Helsingin hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen